

Ur Vifolka härads dombok

---

*Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén*

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

---

s 245, **1620 den 2 mars**, hölls laga ting i Grimstorp, övervarandes w. Peder Larsson i Solberga uti häradsfogdens w.t Anders Godes frånvaro och på hans vägnar.

Nämnden

Joen i Bredegården	Anders i Torpa
Sone i Wimpne	Måns i Westerlösa
Håkan i Gudhem	Lasse i Sörby
Knut i Målan	Lasse Månson i Skoneberg
Peer i Drusetorp	Måns i Bragstadh
Niells i Skoneberga	Peer i Ekiebergh

s 245

Samma dag inlevererades uti häradskistan domboken för år 1619, samt härads saköreslängd, och maken däremot försändes till den konungliga hovrätten.

s 245-246

Frågades efter en skomakare Jöns Persso b.d, som förra tinget sjuk låg, och icke förmåtte komma till tinget, och svara till den mökränkning som han hade begått med Elin Hindrichsdotter, tjänte Peer i Ekiebergh, herr Jöran Gyldenstiernas landbo, och svarades nu, att han på samma sina sotesäng död blev, men litet till förende fästes han vid henne, och äktade således sitt barn, det han med henne avlat och hon fött hade, äkta och ära. Dock blev förra tinget avsagt att där honom något kort kunde hända, utan så voro, att han togo henne till äka, skulle han böta laga böter 40 mkr, men efter så hänt är, som sagt blev, därför skola hans fränder böta tjugo mark, efter det 3 Cap Gifto.B. Fadren husbonden och härade.

s 246

Måns i Hella fäste förlidna ting en 6 mannaed att han icke hade fångat rådjur, med den stocken som han hade för 3 år sedan uppgillrat, och ej heller till den ända honom uppsatt att fånga rådjur därmed, utan rävar. Hans lagman dessa: Peer i Skrambla, Peer i Farssbo, Lasse ibm, Anders i Biersefua, och Måns i Hargh gjorde lagen fyllest.

s 246-247

Joen i Torp fick dom, att han skall hava ett lamm av Erich i Gottelösa, och ett av Joen ibm, för de lamm som deras hundar hade ihjälbitit för honom, efter det 47 Cap Byggninge.B.

s 247

Niells i Walsetter tog stämning på Måns i Boosgården, att svara för sina styvbarn, om några tunnor rovor, som hade mist utur sitt fall, där de lågo upptagna, och efter Peer Jörensso ibm icke haver velat komma till tings och svara för sig, om samma rovor, avsade att han skulle böta sina 3 mkr för svarslösa helst medan han två resor stämningen försuttit haver, efter det 12 Cap Ting.B.

s 247

Swen Månson i Nidre Wimpne hade huggit ena rå ek, och bortsålt Bålen androm. Därför kunde de tolv icke fria hans 40 mkr, efter konungens mandat, en treding härav tager välb. Ställan Mörnähr, n 13 mkr

2 öre 16 thr, men efter han var en bar fattig karl och nyutskriften till knekt, så att han åtte varken ko eller sto, därför förskontes han på höga överhetens nådiga behag till 21 mkr, androm till varnagel, konungen 14 mkr välb Stellan Mörnähr 7 mkr.

s 248, **1620 den 12 maj**, var ting vid Liunga, uti K:M: Befallningsmans w. Anders Godes närvaro.

Nämnden

Joen i Bredegården	Lasse i Skoneberga
Lasse i Ålesta	Måns i Wästerlösa
Per Suenss i Luntan	Sone i wimpne
Peer i Drusetorp	Knut i Målan
Anders i torpa	Måns i Bragsta
Lasse i Sörby	Håkan i Gudhem

s 248-250

Samma dag klagade en bonde Erich Larsson i Giölingatorp b.d, Kisa sn, till några bönder och drängar, boendes i Harg S., vilka förlidna vinter, hade fört ved och jord till Kisa saltpettersbruk, och då de reste på hemvägen igen, så skulle de hava sönderslagit ena ekio eller skiep, som låg upplagd på backan vid sjön Holingen i winterleije, och befanns att skeppet höggs sönder samma dag, när de foro där fram, och vad slag äre och skick, som där finns uti, det vart allt uthuggit, så att skeppet blev allt odug. Till vilket bönderna fast nekade N. Lasse i Bänarp, Jöns i Fålkebo, Niels i Holboquarn, Anders i Gussingzbo, Oluf i Moo, Lasse i Haddebo. Item Anderses gosse i Helgaslett, Pelle och Arfuedh i Snarsetter samt Töris pojke i Hulan. Så ändock de fast nekade där till, så befanns likväl, att några av dem, hade samma dag sönderhuggit en släde vid Friggistorpp, hörde en änka till, i för.ne Friggestorp, av samma släde togo de allt de [...] Jöns i Folcke bekände att han tagit den ena riggen av släden... Lasse i Bänorp bekände att han icke mer tagit än den ena riggen... [...] de tolv icke annorledes döma kunde, utan såsom ett våldsverkan på ens andersmans ”bootygh”, och kunde för denskull icke fria deras 40 mkr samt lagin. Dock förskontes de till 9 dal.r, till treskiftes, och änkas så god slädriggen, som den andram. Jöns böter konungen, och den ändra sin husbonde, välb. Hans Classon till Årnsta konungs sakörene.

s 250

Anders Jöransson, till hemvist i Haggarp hade för halvtannat år sedan lockat och belägrat Birgis dotter i Himmelsby Ramborgh b.d, med barne rått, och icke till äkta taga ville. Fälltes till 40 mkr till treskiftes, efter det 3 Cap: uti GiftoB:n Fadrenom, konunge och härade.

s 250

Måns i Boosgården, välb. Ture Axelsons landbo till Giökzholm, haver försittit denne häradsting och stämning, av Niels i Wäsetter för de rovor, som han witte [withe i renovationen] hans styvbarn före och icke haver velat svara. Fälltes förty till 3 mkr till treskiftes, efter det 12 Cap. Tingmå.B.

s 250-251

Oluff i Lilla Hargh beklagades, av sin granne Mårten, att han för någon tid sedan hade kastat en sten åt hans får, där de voro inkomna i sädesgårdet, och hände icke bätter än att ett av dem stört för stenen, blev avsagt efter det 40 [0:an ev bara en plump] Cap: uti Byginge.B. att han skulle giva honom, så gott får igen efter det fåret icke således föll med hans vilja.

s 251

Mårtenn i Hargh beskyllte åter nu inför rätten sin granne för.ne Oluf för det lammet, som förra haver varit omberört, denna 14 Septembris förlidit, att han skulle hava tagit det ifrån modrena och icke ifrån räv som Oluf sade, och sade sig därtill vittne hava, ty gavs honom ... till nästa ting.

s 251

Niels i Hermanshult ade för ett år sedan tagit ett par oxar till foders, av Mårten i Hargh till Erichz mässan den ena blev borta uti ett heingiedy, avsades att Nils skall giva honom, så godan oxen igen, som den andra var, efter det 8 Cap. Kiöp.B. Förliktes att Nils giver honom huden igen, och penningar 5 dal.r.

s 251

Niels Persson i Hiordzfella [”Hiolfälle” i renovationen], bekom dom, att Niels i Möleby, skall giva honom, så gott sto igen, som det war han körde ihjäl för honom, efter mätzmannaordom och samma Cap.

s 251-253

Samma dag kom Swen i Luntan i Wijby S. för rätten med sina hustru Anna b.d, och klagade till Håkans hustru i Rockarp, en knektekvinna Ingridh b.d att hon hade kommit ett rykte och skarpt tal åstad, på hans hustru, det honom icke stod till att lijda, eller förbygga, begärde förty, han måtte få rätt på henne. Då kallades hon fram, och tillspordes vad hon hade emot för.de Swenns hustru, eller vad beskyllning hon henne givit hade. Hon svarade således, jag tjänte h. Anna nu för 9 år sedan uti 3 år, åslag, så hade hon försett var skärtorsdag morgon [...] ty jag somnade... vaknade så återigen, och såg upp hasteligen då fick jag se ett mäktigt sällskap, sittandes vid bordet, havandes ljus för sig, och bordet var dukat, och välpyntat, och en stor ful karl och faseligen satt i högsätet, och andra leda såto i bänken, och somliga på försätet, och jag blev därav, illa till mods, och lade mig genast ned igen, och tordes intet mer se upp. [...] Nu frågades för.ne Anna i Luntann, vad hon mente med soporna, som hon så leett sopa ihop, och det böstandet, som hon således övade, det gjorde jag sade hon, för möss och mulluarplar skull, tillatt fördriva. Här frågades vidare, vad det var för sällskap, som hon hade så bordsatt, hon svarade jag vet av intet sällskap jag, utan jag hade mina slotterkarlar, en gång på en torsdag, mer vet intet jag, hon ljuger på mig...

Så på det att härom något mera, till sakens rätta utförelse befinnas kunde, och om de soporna, något ont hade åstad kommit, som kastade voro, på Anderses åker i Luntan, efter han nu icke är tillstädes, uppsattes detta ärendet, till vidare ransakning.

s 253

Oluf Skule i Möleby ryttare under Nills Asserssons Phan, hade i förliden vinter kommit i mangel med sin måg Måns Niellsson i Hablarp, och icke better hände, än att han högg honom i sidan med ena yse, så att lungorna syntes, och ett stycke avskars. Fälltes förty härför till 20 mkr, efter det 6 Cap. Såram.B. konungen målsäganden och härade.

s 254, **1620 den 8 juli**, hölt äldre och välbördig Lindorm Ribbing till Nääs och Måseboda, ståthållare, och lagman i östergötland, ett landsting i tolsta Prästegård, uti dessa ädle och bvälb. goda mäns närvaro Bencht Kagle till Dagznäs krigsöverstes Erich Slattes till Malme, Jahan Handz Dafwidh Drum?s och Mårten Heningssons Capiteiner, samt häradsfogdens w. Anders Goos.

Nämnden Ut Supra

s 254-259

Samma dag ställdes för rätten Per Tysk, en serlzeant under välb. Dafuidh Drums Compani, vilken förliden vinter hade kommit till Gottlösa i Veta S. till Oluf Blåsare, där var för honom en profoss under samma kompani, Anders Jönsson Norkiöping b.d, som hade befallning, ett hande löfte, av Olufz broder En nyskriven knekt, Håkan Anders. b.d som utskriften var i Skiärkinds härad, och var nu stilt hos sin broder, för.ne Oluf Blåsare. Tog så honom i lyfte, efter sins Capiteins befallning med två knektar, men Per Tysk ville dem icke hava i lyfte, utan bönder allenast, dock kom honom detta ärendet intet vid, ej hade han heller någon befallning härom, utan drogom kring med sin egen värv och ärender. Sedan gingo då Olufz grannar fram, och ville lova för drängen, att han måtte lös och ledig bliva och begiva sig in uti det härad igen, som han skriften var. Då sade Peer Tysk, löfte på vardera

bonden, till 40 dal.r vilket löfte de icke ville ingå. Då steg Anders Blåsare, drängens fader, samt hans broder Oluf: b.d fram och ville sätta sig i löfte, för drängen, men Peer ville icke, utan befalle profossen, skära hans hår? [klämma] av, då drängen det såg, språng han på dörren, och undstack sig, och då de icke funno drängen igen, ville Oluf sätta lyfte för sin broder, allt det han åtte, härmed lät Peer sig ej benöja, utan befalle profossen skulle spänna järn på Oluff, det han och strax gjorde, förede honom ut på gården, och spänste båda händerna i järnen [...] och då han icke ville gå med dem godvilligen utan kastade sig på jorden, så tog en knekt honom i famnen, Mårten b.d, och bar honom hit på gårdet. Så befalte då Peer att profossen skulle slå honom ur? regementet, det han och gjorde, måste så gå med dem till Siögesta, kyrkieby i wallkebo heradt, där släppte de honom, sedan förbe.te Håkan hans broder, kom tillstädes, som ”sthreifuni” var.

Då nu för.de Peer Tysk lät så illa traktera brodern som sagt är, talade Oluf Drauant i Siögesta till honom, vilken var i sällskap och Commerad med profossen och bad honom icke så fara med honom, som han gjorde. Då slog han honom gienstan på munnen och Oluf drog då sin värja mot honom, detta förtröt Peer drog så sine värjo ut, och slog honom därmed över huvudet ett flatslag, så att udden flög i vädret och han omkull. När Per det såg, fattade han uti honom och bad honom stå upp, men han var mycket drucken, så väl som de andre, och är av slaget kunde förty, så hastigt icke resa sig, dock likväl om sider reste han sig upp, och följde dem till Siögesta.

Därefter levde han icke mer än halvsjätte vecka, och blev så död. Härutav fattade hans broder, Per Larsson i wimpne, samt hans släkt, ena mening, att Per Tysk, skulle vara hans baneman, alldenstund han icke längre levde efter han handawärkan. Nu kallades den dödes hustru Karin Larsdotter fram, och tillspordes vad hennes man hade bekänt för henne medan han levde, såsom och hans grannar, vad de hade hört av hans mun [...] [så beskrivs hans sjukdomsförlopp]

Denna sak togo de tolv i noga betänkande, överbäggande granneligen, alla omständigheter, om detta målet, antingen Peer T. skulle vara Oluff Drasuantz baneman, eller ej, eller eljest av en hastig sjukdom skulle vara fallen, och beslute således omsider att Peer T. var alldeles fri, för banemålet, ändock han hade så slagit honom med sitt flata svärd, men vad ... det dömde de till 3 mkr för åkommo varje, till treskiftes, efter det 10 och 13 Cap. Såräm.B. konungen, målsägande och härade.

Vad dessa sak belangar, att Per T. hade tryckt och tvingat Oluf Drauant utan lag och dom, att sälja sina andra ko, och betala hans svärd med, som han själver avslog på hans huvud, det hölle de goda män i nämnden för ”ettwelde” och till böter 40 mkr efter det 28 Cap. Konungs.B. och åter kona, eller penningar 5 dal.r.

Vad vidkommer att Peer T. hade så låtit fara illa och den bonden Oluf Blåsare, och så våldfört, som sagt är, så vara väl nämndens mening enfaldigeligen, att han skulle därigenom hava förbrutit konungs Edzöre, efter det 19 Cap. Edz.B. och därefter bött sina penningar, men efter målsägande högeligen bätt för honom, och var eljest en fattig soldat, som intet mycket hade, att böta med. Därtill med så hade han ett ärligt och gott lovord av sina Capiteiner, och förmän, så att han hade sig alltid ställt som en ärlig krigsman, och aldrig ställt sig så till förende, som han sig nu uti sina druckenhet åtburit hade. Därför på höga överhetens nådiga behag, förskontes han till 40 mkr till treskiftes konungen, målsägande och härade.

s 259

Samma dag kom Mårten i Hargh, och skulle betyga Oluff sin granne, om det lammet, som förra tinget omrört är, och kunde sin vittne icke förekomma, som han beropade sig uppå. Skulle förty nu hava bött sina 40 mkr, efter 20 Cap Ting.B. men att han skulle icke hava förebära att detta kom honom för hastigt uppå, så blev honom ännu upplåtit att skaffa sig härtill vittne, å nästa ting härefter.

s 259-260

Niels i Wassäter talade så nu som några resor tillförende om några karlar som voro Peer Jöransson i Bosgård, Niels ibm och Joen i Moo, att de skulle hava stulit 9 spän rovor utur hans fall, där de lågo uppmålda, för 5 år sedan, till vilket de hart nekade... vittne en pojke vid pass tolv år gammal, Bencht b.d, Månses styvson i Bosgårdh... han ska skaffa bättre besked till nästa ting, eller plikta efter lagen.

s 260-261

Peer Andersson i Tokanäs begärde ena laga syn på nytt, intet aktandes vad häradsfogden och nämnden gjorde för någon tid sedan, emellan sig och herr Lars i Hargh, om äng och fiskevatten,

fördenskull att härads hövdingen eller lagläsaren icke då var tillstädes, med vilken syn sedan höllts den 5 september där näst efter, av mig, nämnden, och häradsfogden w.t Anders Gode, således att efter en långlig träta haver varit emellan för.de herr Lars och Peder Andersson om ett backia oos, som är emellan kyrkan och Hargs prästgård, och prästen tillförende allena brukat haver, oansett gårdens ägor, som Per Andersson på sine frus och husbondes vägnar hävdar och brukar...

s 262, **1620 den [står inget datum]**, hölls laga ting vid Liunga, övervarande ståthållaren välb Lindorm Ribbingh, Arfuid Handh, Erich Slatte, Lars Kagg, Hoykindreich och Anders Wass, samt häradsfogden w. Anders Goo.

Nämnden

Joenn i Bredegården	Lasse i Skoneberga
Sone i wimpne	Måns i wästerlösa
Knutt i Målan	Anders i torpa
Håkan i Gudhem	Peer i Luntann
Peer i Drusetorp	Lasse i Sörby
Måns i Bragzsta	Lasse i Arnsta

s 262-266

Samma dagen tingställes denna efterskrivne soldater Jacob von Rostoch löjtnant under välb Johan Hands kompani, Hans von Stocholm och Jöran Axellsson sergeanter, och anklagades för det parlament, och slagsmål, som de hade begått i Griskulla, den 9 januari nästförleden, på några böänder, Tore i Grijskulla, Peer Biestessonn ibm, och Peer Jönsson i Tolsta i tjänst vid kopparberget. Vilket hade sig således tilldragit som både förr och nu ... nämligen att för.de Peer Jönsson i Tolsta var kommen till Grijskulla och begynte dricka med en soldat, Jacob Larsson b.d, en Capitein armis, vilken hade gården i våld, och ibland ”andet snack och skiempt the felthe sig emillann, tog Drengen med skiempt, på Enkiones dotter ibm, Teröfuer Säldata wredgades och mante så drengen tet, att slås medh sigh”. Men Tore i samma gård förhindrade det, att de icke kommo tillhopa, och tog Jacob in med sig uti sina stuvu, och stängde dörren igen, och bad Per Jönson packa sig hem... Nu kom där en budbärare, Anders i Peplinge b.d, en knekt, sänd av löjtnanten Jacob von Rostoch, att iacob Larsson skulle komma till honom till Prästorp, profossens gård Erich Korps, att tala med honom. Då svarade Jacob genom fönstret, och sade till honom, bed profossen komma hit ty jag har ena padda ute för dörren, och för hans skull kan jag icke komma ut... [sedan följer slagsmålet] sedan detta så beställt var stigit tu, av dessa soldater, utur änkones stuvu, och uti Tores stuvu N. Jöran Axelsonn och Hans von Stocholm, och strax begynte de slå uppå Torisses gäst Lasse Nielsson, en borgare i Linköping, och Hans högg honom en skråma i huvudet... etc. Gick så ifrån dem, och lade sig utinnan bod, där var för honom, änkiones son i gården, Peer Biestesson, inlupin för räddhåga skull...

Sedan denna handel och tragiedia således av de goda män, som för rätten sutto förhört och klagat var, spordes de, vad de härm döma ville eller kunde. Svarades att alldenstund Jacob von Rostoch, Hans von Stocholm och Jöran Axillsson hava varit i flock och förmöte tillsammans, och med berådde mode, sökt i bondens gård att göra hans gäster skada, gjort fulsåra, blånader och blodvite. Därför kunde de icke fria dem ifrån konungens edsöre, efter det 1 Cap uti EdzörisB. och til straff, efter de ingen i samma hemgång dräpitt hade, efter 36 Cap i samma B. att mista deras högra hand, och deras gods till skövlings gånga. Men efter de alla, som de emot brutit hade, stiga fram för rätten och högeligen både för dem, att de ett sådant straff icke utestå skulle. Därför bleve de af landherren ädle och välb. Lindorm Ribbing på höga överhetens vägna, efter det 32 Cap uti EdzörisB. förskonte till 40 mkr vardera konungens egen sak., av deras egit böta, efter de slätta soldaterna voro, som intet gods eller egendom hade.

Vad den rustmästaren Jacob Larsson belangar som högsta och största rotan till detta parlament och slagsmål varit haver, så var han icke nu tillstädes att taga sin dom och avsked, utan var förrymd, att Finlandh där han födder var.

Men Hans von Stocholm, för det han hade tillfogat Lasse Nielsson i Linköping ett fuldsåra, sammaledes och änkiones son för.de Peer Biästessonn i Griskulla ett fulsåra i hans arm. Fälltes han till

40 mkr för båda åkommorna, till treskiftes efter det 6 Cap uti Såra.B. förskontes till 9 dal.r och efter Jöran Axillsson hade varit hans anförare till den skada han gjorde, därför skall han svara till halva böterna, med honom. Och alla samtliga skola särdeles förlika sig med åklaganderna om deras sak.

s 266-267

Swens hustru i Luntan, Anna b.d, var för någon tid sedan beskyllt av en knektakvinna Ingridh b.d, som skedde den 12 maj nästförleden, att hon skulle hava brukat trolldom, den tid hon tjänte henne, som då ransakat blev. Och skulle nu hava kommit med bättre bevis med sina sagu och ingen hade [...] hon skall själv fria sig å nästa ting med 12 dannekvinnor, sina socknehustrur om hon eljest gitter.

s 267

Niells i Wassetter kom åter för rätten och talade om de rovor som han för 5 år sedan mist hade, som förra tinget blev ransakat om, och förhört. Så alldenstund han ingen andra sagesman hade än den pojken som framkom, och bekände sig ljugit hava. Därför föll han till boonann och bads före, och gjorde deras Enmskyllann som han misstänkt hade, N. Niells i Bosgårdenn och Peer Jöransson ibm, och Joen i Moo, och gjorde dem själv fri... med handsträckning in för rätten.

s 268, **1620 den 23 november**, tingades i Grimstorp uti häradsfogdens w. Anders Goos närvarelse.

Nämnden – Ut supra

s 268

Samma dag blev fordran på den laggång som Anna i Luntan skulle nu hava gått med sina socknahustru, kom intet utan hennes man kom fram och begärde han uppskov och föregav hon kunde inga kvinnor få med sig, för den stora kölden skull, som nu är. Därför gavs henne än ytterligare dilation, till annat ting.

s 268

Swen i Gunnarp skall svara Bencht skraddare i Linköping och Lasse i Järsta i Kärna S. för en häst och annat tyg som de beskylla honom för.

s 268

Till yttermera visso att allt detta efter Sveriges lag flitigt förhör och noga ransakning uti detta framlidna år uppå häradstingen, enfaldeligen judiceret och avdömt är, som förskrivet står, trycker jag Lars Joensson i Karshult mitt samt härads signete här nider under. Actum ut supra.

---

*Ur A1a:1 Vadstena landsarkiv – kompletterat med renovationerna i Göta hovrätt
avskrivet av Henrik Mosén*

Kopiera texten efter behag – men hänvisa till mig som gjort utdragen och var ni hämtat texterna

---